

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ОҚУ-АҒАРТУ МИНИСТРЛІГІ
БАЛАЛАРДЫ ЕРТЕ ДАМУ ІНСТИТУТЫ**

**МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ЭТНОМӘДЕНИ
ТӨЗІМДІЛІККЕ, ЕРЕСЕКТЕР МЕН БАЛАЛАРҒА МЕЙІРІМДІ
ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСҚА ТӘРБИЕЛЕУДЕ ОҚЫТУДЫҢ
ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ БОЙЫНША
ӘДІСТЕМЕЛІК ҰСЫНЫМДАР**

**МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ
ПО ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ
ПО ВОСПИТАНИЮ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА
ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ, ДОБРОЖЕЛАТЕЛЬНОГО
ОТНОШЕНИЯ К ВЗРОСЛЫМ И ДЕТЯМ**

Астана 2024

*Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі
Балаларды ерте дамыту институты базасында әзірленген*

Мектеп жасына дейінгі балаларды этномәдени төзімділікке, ересектер мен балаларға мейірімді қарым-қатынасқа тәрбиелеуде оқытудың интерактивті әдістерін қолдану бойынша әдістемелік ұсынымдар – Астана, 2024. – 24 бет.

Пікір жазғандар:

Сақтағанов Б.К., PhD

Диханбаева Г.Е., меңгеруші

Орумбаева Ж.Т., әдіскер

Әдістемелік ұсынымдарда мектеп жасына дейінгі балаларды этномәдени төзімділікке, ересектер мен балаларға мейірімді қарым-қатынасқа тәрбиелеуде оқытудың интерактивті әдістерін қолдану бойынша ұсынымдар берілген.

Аталған әдістемелік ұсынымдар мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесінің педагогтеріне арналған.

Әдістемелік ұсынымдар ҚР ОАМ Балаларды ерте дамыту институтының Ғылыми-әдістемелік кеңесінде қаралып, ұсынылған (2024 жылғы 25 қыркүйектегі № 8 хаттама).

«Балаларды ерте дамыту институты», 2024 ж.

ТҮСІНДІРМЕ ЖАЗБА

Жаһандану және әр түрлі мәдени жағдайларда мектеп жасына дейінгі балаларда әр түрлі мәдениет пен халықтарға құрметін қалыптастыру, сондай-ақ айналасындағылармен сындарлы қарым-қатынас орнату қабілеті ерекше маңызға ие [1].

Этномәдени төзімділік мәдени ерекшеліктерді түсіну және құрметтеуді ғана емес, сонымен қатар әртүрлі мәдениет және ұлт өкілдерімен сындарлы өзара әрекет етуді қамтиды. Мектеп жасына дейінгі балаларда осы қасиеттерді қалыптастыру олардың үйлесімді дамуы мен қоғамда табысты әлеуметтенуі үшін маңызды [2].

Мектепке дейінгі жас сыйластық, түсіністік және мейірімділік сияқты әлеуметтік және моральдық құндылықтардың негіздерін қалыптастыру кезеңі болып табылады [3]. Бұл жаста балалар қоршаған ортаны және ересектер көрсететін мінез-құлық үлгілерін қабылдай алады. Тәрбиелеу-білім беру процесіне этномәдени төзімділік пен мейірімді қарым-қатынас қағидаларын тиімді енгізу балаларда ерекшеліктерге деген құрметті қалыптастыруға ықпал етеді және тұлға аралық қарым-қатынас дағдыларын дамытады.

Мектеп жасына дейінгі балаларда төзімділікті қалыптастырудың өзектілігі ерекше маңызға ие, өйткені олардың қоршаған әлемді қабылдау тәжірибесі әлі аз, сана мен мінез-құлық стереотиптері қалыптаспаған. Өсу мен даму, оқыту және әртүрлі әлеуметтік тәжірибелерді игеруіне қарай баланың санасы мен мінез-құлқында біртіндеп қоршаған ортаның белгілі бір құбылыстарын нақты бағалауы қалыптасады. Ерте жаста төзімділікті қалыптастыру мәселесін түсіну мектепке дейінгі ұйымда балаларды тәрбиелеу міндеттерін айқындайды.

Оқытудың интерактивті әдістері: ойын технологиялары, рөлдік ойындар, диалогтік нысандар балалар төзімділік пен өзара түсіністік қағидаларын тәжірибеде меңгере алатын қолайлы заттық-дамытушы ортаны құруға ықпал етеді.

Әдістемелік ұсынымдардың мақсаты мектеп жасына дейінгі балаларда әртүрлі ұлттар және мәдениет өкілдерімен өзара қарым-қатынас кезінде сыйластық таныту, мейірімділікпен қарау дағдыларын қалыптастыруда мектепке дейінгі ұйымдар мен мектептердің, лицейлер мен гимназиялардың мектепалды сыныптарының педагогтеріне әдістемелік көмек көрсету болып табылады.

КІРІСПЕ

Соңғы жылдары мектепке дейінгі ұйымдарға баратын әртүрлі ұлттардың балаларының саны артып келеді. Ал балабақша балаларды толеранттылық рухында тәрбиелеуге ықпал етуге міндетті. Әр бала ұлтына қарамастан өзін жеке тұлға ретінде сезінуі тиіс. Мектепке дейінгі жаста балалар әртүрлі халықтар арасындағы бейбітшілік пен келісімде өмір сүру, олардың мәдениетін білу, құрметтеу, түсіну және оларды қабылдауға тырысудың қаншалықты маңызды екенін түсінуі қажет.

Мектепке дейінгі балалық шақ - адам тұлғасының дамуындағы маңызды кезеңдердің бірі. Бала өміріндегі алғашқы бес жыл - оның қарқынды өсуі мен дамуы, сондай-ақ физикалық және психикалық мүмкіндіктерді үздіксіз жетілдіру кезеңі, жеке қасиеттердің қалыптасуының бастауы.

Алғашқы бес жылдың жетістігі - өзін-өзі танудың дамуы: бала жақын және таныс адамдардың ортасында өзінің орнын түсіне бастайды, қоршаған ортада саналы түрде бағдарлайды, оның құндылықтарын түсінеді. Осы кезеңде баланың басқа адамдармен қарым-қатынасының негіздері қаланады. Демек, дәл осы кезеңде барлық балаларда адамдарға, әртүрлі ұлт өкілдеріне мейірімді және құрметпен қараудың негізін қалау, толеранттылықтың, атап айтқанда этнолеранттылықтың негізін қалыптастыру маңызды.

Таяу шет елдерден келген мигранттар ағынының артуына байланысты балабақшаларда өздерінің ерекше ұлттық салт-дәстүрлері мен өмір салты бар отбасыларда тұратын әртүрлі ұлт балаларының саны артып келеді. Қазіргі кезде мектепке дейінгі ұйым - әртүрлі мәдени құндылықтары бар және өз ана тілінде сөйлейтін балаларды дамытатын және тәрбиелейтін орын.

Бүгінгі балабақша - болашақ қоғамның үлгісі. Қазіргі кезде балабақшада терісінің түсі әртүрлі, дәстүрлі немесе заманауи киім киген әртүрлі діндер мен мәдениет өкілдері болуы мүмкін, осы жағдайда бала әлемнің әртүрлілігі қалыпты жағдай екендігіне үйренеді. Өз елін, өзі тұратын қаласын, құрдастарымен және ересектермен дос болуды біле бастаған балаларға әртүрлі ертегілермен, аңыздармен, өнер және қолөнер түрлерімен танысу оңай болып келеді.

Қазақстан Республикасының әлеуметтік - экономикалық, климаттық, ұлттық - мәдени бірегейлігі білім берудің өңірлік компонентінің мазмұнын таңдауды алдын ала айқындайды, оны меңгеру баланың тұлғасын қалыптастыру кезеңінде әлеуметте өмір сүру жағдайларына бейімделуге, туған жеріне және айналасындағы адамдарға деген сүйіспеншілікті оятуға мүмкіндік береді.

Әр түрлі ұлт өкілдеріне құрметпен қарау толерантты тәрбиенің ажырамас шарты болып табылады, ал тәрбиешілер балаларға адамдардың жаратылысы әр түрлі болғанымен олардың құндылықтары мен құқықтары тең екенін түсіндіруі қажет.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БІЛІМ БЕРУДІҢ ТӘРБИЕЛЕУ-БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕ «БІЗ ӘРТҮРЛІМІЗ, БІРАҚ ТЕҢДЕЙМІЗ», «БІРЛІГІМІЗ ӘРАЛУАНДЫЛЫҚТА» ҚАҒИДАТТАРЫН ІСКЕ АСЫРУ

Қазіргі қоғам маңызды мәдени, этникалық және әлеуметтік әралуандылықпен ерекшеленеді. Бұл ерекшеліктер мектеп жасына дейінгі балаларда теңдік пен бірлігіміз әралуандылықта қағидаттары туралы түсінік қалыптастыруға көңіл бөлуді қажет ететін дамытушы ортада көрініс табады.

Осыған байланысты Қазақстан халқы Ассамблеясының 2023 жылғы 27 сәуірдегі шешімінің «Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту, Ғылым және Жоғары білім министрліктері: мектепке дейінгі білім беру жүйесіндегі тәрбиелеу-білім беру процесінде «біз әртүрліміз, бірақ біз теңдейміз», «бірлігіміз әралуандылықта» қағидаттарының іске асырылуын қамтамасыз етсін» 6.1) тармағын орындау бойынша Жол картасы әзірленді [1].

Тәрбиелеу-білім беру процесінде осы қағидаттарды іске асырудың маңыздылығы балаларды көпмәдениетті қоғамда өмір сүруге дайындау және олардың айналасындағыларға құрметпен және мейірімділікпен қарауын қалыптастыру қажеттілігімен байланысты.

«Біз әртүрліміз, бірақ теңдейміз», «бірлігіміз әралуандылықта» қағидаттары мектеп жасына дейінгі балаларды мәдени ерекшеліктерді құрметтеуі және өзінің неғұрлым ауқымды қауымдастыққа тиесілі екенін білуге тәрбиелеу үшін негіз болып табылады.

Бұл қағидалар балаларға мәдениеттегі, ұлттық немесе әлеуметтік жағдайдағы ерекшеліктерге қарамастан барлық адамдардың тең құқықтары мен қадір-қасиеті бар екенін түсінуге көмектеседі. Олар сондай-ақ, мәдени ерекшеліктерді этномәдени толеранттықтың қайнар көзі ретінде оң қабылдауды қалыптастыруға ықпал етеді [4].

Мектепке дейінгі білім берудің тәрбиелеу – білім беру процесінде стратегияларды әзірлеу және енгізу әралуандылықтағы теңдік пен бірлік қағидаттарын іске асыруға бағытталған, бұл мектепке дейінгі білім берудің тәрбиелеу – білім беру процесінде «біз әртүрліміз, бірақ біз теңдейміз», «бірлігіміз әралуандылықта» қағидаттарын *іске асырудың негізгі аспектілері мен тәсілдерін айқындауды көздейді (1- кесте).*

1-кесте. Мектепке дейінгі білім берудің тәрбиелеу – білім беру процесінде «біз әртүрліміз, бірақ біз теңдейміз», «бірлігіміз әралуандылықта» қағидаттарын іске асырудың негізгі аспектілері

№	Негізгі аспектілер	Анықтама	Іске асыру
1	Түрлі мәдениетті тану және құрметтеу	Әр баланың бірегей және әртүрлі мәдени, этникалық немесе әлеуметтік топқа тиесілі екенін білу	Тәрбиелеу-білім беру процесіне түрлі мәдениет, мерекелер, салт-дәстүрлер мен тілдер туралы ақпаратты енгізу.

			Балаларға әртүрлі мәдениет туралы білуге көмектесетін іс-шаралар өткізу.
2	Барлық балалар үшін тең жағдай жасау	Мәдени немесе әлеуметтік тегіне қарамастан барлық балалар үшін білім беру ресурстары мен мүмкіндіктерге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету	Балалардың жеке қажеттіліктері мен ерекшеліктерін ескеру, барлығы үшін материалдар мен ресурстардың қол жетімділігін қамтамасыз ету. Даму мен оқытуда сараланған тәсілді қолдану.
3	Оң тұлға аралық қарым-қатынасты қалыптастыру	Әр түрлі мәдени ортадан және әлеуметтік топтардан шыққан балалар арасында сыйластық пен достық қарым-қатынасты дамытуға ықпал ету	Эмпатия мен өзара түсіністікті дамытуға бағытталған бірлескен жобалар мен ойындарды ұйымдастыру. Сыйластық пен ынтымақтастықтың маңыздылығы туралы топпен талқылау.
4	Сыни ойлау мен өзін-өзі бағалауды дамыту	Балаларда өзінің және басқалардың мәдени және әлеуметтік пікірін талдау және бағалау қабілетін қалыптастыру	Балаларға айтылған пікірлерді түсінуге және оларға сыни тұрғыдан қарауға көмектесетін жобаларды және рөлдік ойындарды қолдану
5	Білім беру мазмұны мен әдістеріне қағидаттарды кіріктіру	Білім беру материалдары мен оқыту әдістеріне теңдік пен бірлік қағидаттарын енгізу	Мәдени әртүрлілікті көрсететін оқу материалдарын әзірлеу және қолдану, осы қағидаттарды қолдайтын оқытудың интерактивті әдістерін қолдану

Мектепке дейінгі білім берудің тәрбиелеу – білім беру процесінде «біз әртүрліміз, бірақ біз теңдейміз», «бірлігіміз әралуандылықта» қағидаттарын тиімді іске асыру үшін тек негізгі аспектілерді ғана емес, сонымен қатар инклюзивті және қолдау көрсететін білім беру ортасын құруға ықпал ететін тәсілдерді де айқындау маңызды (2-кесте)

2-кесте. Мектепке дейінгі білім берудің тәрбиелеу – білім беру процесінде «біз әртүрліміз, бірақ біз теңдейміз», «бірлігіміз әралуандылықта» қағидаттарын іске асыру тәсілдері

№	Іске асыру тәсілдері	Сипаттамалары	Іске асыру
1	Инклюзивті мазмұн және педагогикалық практика	Материалдарды бейімдеу	Тәрбиелеу-білім беру процесіне әртүрлі мәдениет пен салт-дәстүрлерді қамтитын кітаптарды, ойындарды, әндерді және басқа материалдарды енгізу
		Оқыту әдістерін түрлендіру	Барлық балалардың қажеттіліктері мен

			қызғушылықтарын ескеретін әртүрлі әдістер мен тәсілдерді қолдану
2	Отбасы мен қауымдастықты белсенді тарту	Ата-аналармен өзара әрекет	Ата-аналарды әртүрлілікті түсінуге ықпал ететін мәдени салт-дәстүрлермен бөлісуге және тәрбиелеу-білім беру шараларына қатысуға ынталандыру
		Қауымдастық	Балалар мәдени әртүрлілікпен тікелей қарым-қатынас жасай алатындай әртүрлі мәдени және этникалық топтардың өкілдерінің қатысуымен іс-шаралар мен жобаларды ұйымдастыру
3	Балаларда әлеуметтік дағдылар мен эмпатияны дамыту	Ойын технологиялары	Балалар әртүрлі мәдени контексттер мен жағдаяттарды зерттей алатын рөлдік ойындар мен сценарийлерді қолдану
		Топпен талқылау	Балалар ерекшеліктер мен ортақ қасиеттерді талқылап, түсінуі үшін әртүрлі мәдени және әлеуметтік аспектілер туралы әңгімелесу
4	Педагогтердің кәсіби дамуы	Оқыту	Педагогтерге инклюзивті білім беру және мәдени құзыреттілік әдістерін үйрету
		Ресурстар	Педагогтерді мәдени әртүрлілікпен жұмыс істеу және тәрбиелеу- білім беру процесіне теңдік пен бірлік қағидаттарын енгізу үшін ресурстармен және құралдармен қамтамасыз ету
5	Бағалау және кері байланыс	Мониторинг	Теңдік пен әртүрлілік қағидаттарын іске асыруға бағытталған әдістер мен тәсілдердің тиімділігін үнемі бағалау
		Кері байланыс	Тәрбиелеу - білім беру процесін жақсарту және оның инклюзивтілігі мен тиімділігін қамтамасыз ету үшін балалардың, ата-аналардың және әріптестердің пікірлерін жинау

Мектепке дейінгі білім берудегі «біз әртүрліміз, бірақ біз теңдейміз», «бірлігіміз әралуандылықта» қағидаттарын іске асыру мәдени әртүрлілікті

тану мен құрметтеуді, тең жағдайлар жасауды, тұлға аралық қатынастар мен сыни ойлауды дамытуды, сондай-ақ осы қағидаттарды тәрбиелеу-білім беру процесіне кіріктіруді қамтитын кешенді тәсілді қажет етеді. Ұсынылған аспектілер мен тәсілдерді қолдану балалардың үйлесімді дамуына және оларды түрлі қоғамда өмір сүруге дайындауға ықпал ететін инклюзивті білім беру ортасын құруға мүмкіндік береді.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ЭТНОМӘДЕНИ ТӨЗІМДІЛІККЕ, ЕРЕСЕКТЕР МЕН БАЛАЛАРҒА МЕЙІРІМДІ ҚАРЫМ-ҚАТЫНАСҚА ТӘРБИЕЛЕУДЕ ОҚЫТУДЫҢ ИНТЕРАКТИВТІ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ БОЙЫНША ҰСЫНЫМДАР

Мәдени және этникалық әртүрлілік норма болып табылатын бүгінгі қоғамда ерте жастан балалардың әртүрлі мәдениетке құрметін және айналасындағыларға мейірімді қарым-қатынасын қалыптастыру өте маңызды. Ойын технологиясы, рөлдік ойындар және диалогтік нысандар сияқты интерактивті оқыту әдістері мектеп жасына дейінгі балаларда осы қасиеттердің дамуына айтарлықтай әсер етеді. Ойын технологиясы, рөлдік ойындар және диалогтік нысандар сияқты оқытудың интерактивті әдістері мектеп жасына дейінгі балаларда осы қасиеттердің дамуына айтарлықтай ықпал етеді. Олар балалардың тәрбиелеу-білім беру процесіне белсенді қатысуына ықпал етеді және оларда басқалармен қарым-қатынас жасаудың және өзара әрекет етудің тұрақты дағдыларын қалыптастырады.

1. ОЙЫН ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

1.1. Мәдениет элементтері бар ойындар

Балаларға әртүрлі халықтардың салт- дәстүрлерімен, мерекелерімен және әдет-ғұрыптарымен танысу үшін түрлі мәдениеттің элементтерін қамтитын ойындарды қолдану.

Мысалы, «Әлемдік мереке» ойыны дәстүрлі костюмдер дайындауды және ұсынуды, ойын түрінде ұлттық тағамдарды әзірлеуді және әртүрлі елдердің мерекелерін зерделеуді қамтуы мүмкін.

1.2. Эмпатияны дамытуға арналған ойындар

Балалар әртүрлі мәдениет немесе әлеуметтік жағдайлар өкілдерінің «рөліне» ене алатын ойындарды ұйымдастыру.

Мысалы, «Елдерге саяхат» ойыны балаларға әртүрлі елдердегі адамдардың қалай өмір сүретінін және оларға қалай мейіріммен және құрметпен қарауға болатынын түсінуге көмектеседі.

2. РӨЛДІК ОЙЫНДАР

2.1. Әр түрлі мәдени қойылымдарды ойнау

Балалар әртүрлі мәдениет кейіпкерлерінің рөлінде ойнайтын рөлдік ойындар өткізу.

Мысалы, әртүрлі елдердің балалары қалай қарым-қатынас жасайтыны, дау-жанжалдарды қалай шешетіні туралы қойылымдарды

сахналау мәдени ерекшеліктерді түсінуге және оларды құрметтеуге ықпал етуі мүмкін.

2.2. Өзара әрекет ету жағдайлары

Балалар әртүрлі әлеуметтік топтарды бейнелейтін кейіпкерлермен өзара әрекет ететін сценарийлер құрастыру. Бұл «Мәдениетті асхана» ойыны болуы мүмкін, онда балалар әртүрлі ұлттық тағамдары бар асханалардың иелері мен келушілерінің рөлінде әрекет етеді.

3. ОҚЫТУДЫҢ ДИАЛОГТІК НЫСАНДАРЫ

3.1. Талқылау және пікірталас

Балалармен мәдени ерекшеліктер және олардың құндылықтары туралы әңгімелесу. Достық, сыйластық тақырыптарын талқылау үшін оқиғалар мен ертегілерді қолдану.

Мысалы, әртүрлі мәдениет кейіпкерлері арасындағы достық туралы ертегілерді талқылау балаларға басқаларды құрметтеу мен оларды қабылдаудың қанишалықты маңызды екенін түсінуге көмектеседі.

3.2. Бірлескен шығармашылық

Мәдени әртүрлілікпен байланысты бірге талқылаулар мен жобаларды өткізу. Бұл әртүрлі мәдениет туралы плакаттар, презентациялар немесе кітаптар құрастыруға арналған ұжымдық тапсырмалар болуы мүмкін.

4. ЖОБАЛАР МЕН ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ТАПСЫРМАЛАР

4.1. Мәдени көрмелер

Балалар мәдени дәстүрлердің әртүрлі аспектілерін ұсына алатын көрмелер ұйымдастыру.

Мысалы, «Әлем өз қолымызда» жобасы әртүрлі мәдениеттің ерекшеліктерін көрсететін қолөнер бұйымдарын, суреттерді және басқа заттарды жасауды және көрсетуді қамтуы мүмкін.

4.2. Шығармашылық шеберханалар

Балалар маска (бет перде) әзірлеу, әртүрлі мәдениетке қатысты кесте тігу немесе сәндік бұйымдар жасау сияқты дәстүрлі қолөнер бұйымдарын жасауды үйренетін шеберлік сыныптарын өткізу. Бұл балаларға мәдени дәстүрлерді жақсы түсінуге және бағалауға көмектеседі.

5. ТАЛДАУ ЖӘНЕ РЕФЛЕКСИЯ

5.1. Кері байланыс

Балалармен интерактивті ұйымдастырылған іс-әрекет пен ойындарға қатысудан алған әсерлерін талқылау. Рефлексия өткізу, онда балалар мәдени ерекшеліктермен және өзгелермен өзара әрекет ету туралы ойларымен, сезімдерімен бөлісе алады.

5.2. Бағалау және түзету

Интерактивті әдістердің тиімділігін бағалау және оларды қажет болған жағдайда түзету. Оқыту әдістері мен тәсілдерін жақсарту үшін балалар мен олардың ата-аналарының пікірлерін ескеру.

Осылайша, мектеп жасына дейінгі балаларды этномәдени төзімділік пен мейірімді қарым-қатынасқа тәрбиелеуде оқытудың интерактивті әдістерін қолдану қазіргі кезде тәрбиелеу-білім беру процесінде тиімді және қажетті тәсіл болып табылады.

ҚОРЫТЫНДЫ

Мектеп жасына дейінгі балаларды этномәдени төзімділікке, ересектер мен балаларға мейірімді қарым-қатынасқа тәрбиелеуде оқытудың интерактивті әдістерін қолдану бойынша әдістемелік ұсынымдарды әзірлеу мәселенің өзектілігіне, интерактивтілігіне және жеке тәсілге байланысты.

Қазіргі жаһандану жағдайында және алуан түрлі мәдени ортада мектеп жасына дейінгі балаларды этномәдени төзімділікке және мейірімді қарым-қатынасқа тәрбиелеу ерекше маңызды.

Оқытудың интерактивті әдістері осы қасиеттерді қалыптастыру үшін тиімді құрал болып табылады, өйткені олар балаларды тәрбиелеу-білім беру процесіне белсенді тартуға және тәрбиелеу-білім беру процесінде оң климат құруға ықпал етеді.

Ойын технологиялары, рөлдік ойындар және диалогтік нысандар сияқты интерактивті әдістер балаларға мәдени ерекшеліктермен танысуға, айналасындағыларға құрметпен қарауды қалыптастыруға мүмкіндік береді. Олар әртүрлілікті зерделеп қана қоймай, оны айналасындағылармен белсенді қарым-қатынас жасау және бірлескен міндеттерді шешу арқылы сезінуге мүмкіндік береді. Бұл балаларға әртүрлі қоғамда табысты әлеуметтенуі үшін олардың маңызды әлеуметтік және коммуникативтік дағдыларын дамытуға көмектеседі.

Этномәдени төзімділік пен мейірімді қарым-қатынасты тәрбиелеу үшін оқытудың интерактивті әдістерін қолдану бойынша әзірленген әдістемелік ұсынымдар педагогтерге тиімді тәрбиелеу-білім беру практикасын құруға бағытталған.

Бұл ұсынымдар балалар тобы мен білім беру ортасының жеке ерекшеліктеріне бейімделуі мүмкін нақты мысалдар мен стратегияларды қамтиды.

Тәрбиелеу-білім беру процесінде ұсынылған әдістер мен тәсілдерді қолдану балалардың әртүрлі мәдениетке деген құрметі мен түсінігін дамытуға ғана емес, сонымен қатар үйлесімді тұлға аралық қатынастарды қалыптастыруға ықпал етеді.

Нәтижесінде бұл балалардың әлеуметтенуіне және оларды әртүрлі қоғамда өмір сүруге дайындауға оң ықпал етеді.

Осылайша, мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу – білім беру процесінде интерактивті әдістерді кіріктіру төзімділік пен мейірімділікті дамытуға ықпал ететін білім беру ортасын құрудағы маңызды қадам болып табылады.

Бұл әдістерді тиімді қолдану педагогтерге балаларды әртүрлі қоғамда табысты өзара әрекет етуге тәрбиелеу және дайындау мақсатына қол жеткізуге септігін тигізеді, олардың үйлесімді дамуы мен мәдени және әлеуметтік сын-кәтерлерге төзімділігін қамтамасыз етеді.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Қазақстан халқы Ассамблеясының 2023 жылғы 27 сәуірдегі шешімінің «Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту, Ғылым және жоғары білім министрліктері: мектепке дейінгі, орта және жоғары білім беру жүйесіндегі оқу - тәрбие процесінде «біз әртүрліміз, бірақ біз теңдейміз», «бірлігіміз әралуандылықта» қағидаттарының іске асырылуын қамтамасыз етсін» 6.1) тармағын орындау бойынша Жол картасы

2. Қазақстан Республикасында мектепке дейінгі, орта, техникалық және кәсіптік білім беруді дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасы (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы № 249 қаулысы) - (<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2300000249>)

3. Мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуды дамыту моделі (Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2021 жылғы 15 наурыздағы № 137 қаулысы) – (<https://adilet.zan.kz/kaz/docs/P2100000137>).

МАЗМҰНЫ

1	Түсіндірме жазба	3
2	Кіріспе	4
3	Мектепке дейінгі білім берудің тәрбиелеу-білім беру процесінде «біз әртүрліміз, бірақ теңдейміз», «бірлігіміз әралуандылықта» қағидаттарын іске асыру	5
4	Мектеп жасына дейінгі балаларды этномәдени төзімділікке, ересектер мен балаларға мейірімді қарым-қатынасқа тәрбиелеуде оқытудың интерактивті әдістерін қолдану бойынша ұсынымдар	8
5	Қорытынды	11
6	Қолданылған әдебиеттер	12

*Разработаны на базе Института раннего развития детей
Министерства просвещения Республики Казахстан*

Методические рекомендации по использованию интерактивных методов обучения по воспитанию у детей дошкольного возраста этнокультурной толерантности, доброжелательного отношения к взрослым и детям: Методические рекомендации. – Астана, 2024. – 24 стр.

Рецензенты:

Сактаганов Б.К., PhD

Диханбаева Г.Е., заведующая

Орумбаева Ж. Т., методист

В Методических рекомендациях даны рекомендации по использованию интерактивных методов обучения по воспитанию у детей дошкольного возраста этнокультурной толерантности, доброжелательного отношения к взрослым и детям.

Данные Методические рекомендации рекомендованы педагогам системы дошкольного воспитания и обучения.

Методические рекомендации рассмотрены и рекомендованы Научно-методическим советом Института раннего развития детей МП РК (протокол № 8 от 25 сентября 2024 года).

Институт раннего развития детей, 2024 год

ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА

В условиях глобализации и культурного многообразия особую значимость приобретает формирование у детей дошкольного возраста уважения к различным культурам и народам, а также умения строить конструктивные отношения с окружающими [1].

Этнокультурная толерантность представляет собой не только осознание и уважение культурных различий, но и умение конструктивно взаимодействовать с представителями различных культур и национальностей. Формирование этих качеств у детей дошкольного возраста имеет ключевое значение для их гармоничного развития и успешной социализации в многообразном обществе [2].

Дошкольный возраст является периодом для формирования основ социальных и моральных ценностей, таких как уважение, понимание и доброжелательность [3]. В этом возрасте дети особенно восприимчивы к окружающему миру и к моделям поведения, которые им демонстрируют взрослые. Эффективное внедрение принципов этнокультурной толерантности и доброжелательного отношения в воспитательно-образовательный процесс помогает создавать у детей стойкое уважение к различиям и развивает навыки межличностного общения.

Актуальность формирования толерантности у детей дошкольного возраста приобретает особую важность потому, что опыт восприятия окружающего мира у них еще невелик, отсутствуют стереотипы сознания и поведения. По мере роста и развития, обучения и приобретения разного рода социального опыта, в сознании и поведении ребенка постепенно формируются определенные оценочные суждения, касающиеся тех или иных явлений и фактов окружающей жизни. Понимание проблемы формирования толерантности в более раннем возрасте во многом определяет задачи воспитания детей в дошкольной организации.

Интерактивные методы обучения, такие как игровые технологии, ролевые игры, диалоговые формы, способствуют созданию благоприятной предметно-развивающей среды, где дети могут на практике освоить принципы толерантности и взаимопонимания.

Целью методических рекомендаций является оказание методической помощи педагогам дошкольных организаций и предшкольных классов школ, лицеев и гимназий при формировании у детей дошкольного возраста навыков адекватного, уважительного и доброжелательного отношения при взаимодействии с представителями разных национальностей и культур.

ВВЕДЕНИЕ

В последние годы растет число детей разных национальностей, посещающих дошкольные организации. И детский сад обязан способствовать воспитанию детей в духе толерантности. Каждый ребенок, невзирая на национальность, должен чувствовать себя личностью. Необходимо, чтобы дети уже в дошкольном возрасте поняли, как важно жить в мире и согласии между различными народами, знать культуру других народов, уважать ее, стараться понять и принять.

Дошкольное детство - один из важнейших периодов в развитии человеческой личности: первые пять лет в жизни ребенка - период его бурного роста и интенсивного развития, период непрерывного совершенствования физических и психических возможностей, начало становления личностных качеств.

Достижением первых пяти лет становится развитие самосознания: ребенок начинает понимать свое место в кругу близких и знакомых людей, осознанно ориентироваться в окружающем его социальном мире, обобщать его ценности. В этот период закладываются основы взаимодействия ребенка с другими людьми. Поэтому именно в этот период важно сформировать у всех детей начала доброжелательного и уважительного отношения к людям, представителям разных национальностей, заложить основы толерантности, в частности, этнотолерантности.

В связи с увеличением потока мигрантов из стран ближнего зарубежья в детских садах растет число детей разных национальностей, живущих в семьях со своими особыми национальными традициями и укладом жизни. В современных условиях дошкольная организация - это место, где развиваются и воспитываются дети, принадлежащие к разным культурам и говорящие на разных родных языках.

Детский сад сегодня - это модель будущего общества. В современном детском саду могут быть представители разных религий и культур, с разным цветом кожи, одетые в традиционную или современную одежду, ребенок привыкает к тому, что разнообразие мира - норма. Детям, начинающим узнавать свой город, свою страну с дружбы со сверстниками и взрослыми, легко познакомиться с разными сказками, легендами, видами искусств и ремесел.

Социально-экономическое, климатическое, национально-культурное своеобразие Республики Казахстан предопределяет отбор содержания регионального компонента образования, усвоение которого позволяет на этапе формирования личности ребенка адаптироваться к условиям жизни в ближайшем социуме, проникнуться любовью к родной земле и людям, живущим рядом.

Относиться с уважением и почтением к представителям различных национальностей является неотъемлемым условием толерантного воспитания, и воспитатели, должны довести до сознания детей то, что люди равны в своих достоинствах и правах, хотя и различны по своей природе.

1 РЕАЛИЗАЦИЯ ПРИНЦИПОВ «МЫ РАЗНЫЕ, НО МЫ РАВНЫЕ», «ЕДИНСТВО В МНОГООБРАЗИИ» В ВОСПИТАТЕЛЬНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Современное общество характеризуется значительным культурным, этническим и социальным многообразием. Эти особенности находят отражение в развивающей среде, где особое внимание следует уделять формированию у детей дошкольного возраста понимания принципов равенства и единства в многообразии.

В этой связи была разработана Дорожная карта по исполнению п. 6.1) Решения Ассамблеи народа Казахстана от 27 апреля 2023 года «Министерствам просвещения, науки и высшего образования Республики Казахстан: обеспечить в воспитательно-образовательном процессе реализацию принципов «мы разные, но мы равные», «единство в многообразии» в системе дошкольного образования» [1].

Важность реализации этих принципов в воспитательно-образовательном процессе обусловлена необходимостью подготовки детей к жизни в мультикультурном обществе и формированию у них уважительного и доброжелательного отношения к окружающим.

Принципы «мы разные, но мы равные» и «единство в многообразии» являются основополагающими для воспитания у детей дошкольного возраста уважения к культурным различиям и осознания своей принадлежности к более широкому сообществу.

Эти принципы помогают детям осознать, что несмотря на различия в культуре, национальности или социальных условиях, все люди имеют равные права и достоинство. Они также способствуют формированию позитивного восприятия культурных различий как источника богатства и взаимного обогащения [4].

Разработка и внедрение стратегий и практик в воспитательно-образовательном процессе дошкольного образования направлены на реализацию принципов равенства и единства в многообразии, что предполагает определение *ключевых аспектов и подходов к реализации* принципов «мы разные, но мы равные» и «единство в многообразии» в учебно-воспитательном процессе дошкольного образования (Таблица 1).

Таблица 1. Ключевые аспекты реализации принципов «мы разные, но мы равные» и «единство в многообразии» в воспитательно-образовательном процессе дошкольного образования.

№	Ключевые аспекты	Определение	Реализация
1	Признание и уважение культурного многообразия	Признание того, что каждый ребенок уникален и принадлежит к различной культурной, этнической или социальной группе.	Включение в воспитательно-образовательный процесс информации о различных культурах, праздниках, традициях и языках.

			Проведение мероприятий, которые помогают детям узнать о многообразии культур.
2	Создание равных условий для всех детей	Обеспечение равного доступа к образовательным ресурсам и возможностям для всех детей независимо от их культурного или социального происхождения.	Учет индивидуальных потребностей и особенностей детей, обеспечение доступности материалов и ресурсов для всех. Применение дифференцированного подхода в развитии и обучении.
3	Формирование позитивных межличностных отношений	Способствование развитию уважительных и дружелюбных отношений между детьми разных культур и социальных групп.	Организация совместных проектов и игр, направленных на развитие эмпатии и взаимопонимания. Проведение групповых обсуждений о важности уважения и сотрудничества.
4	Развитие критического мышления и самооценки	Формирование у детей способности анализировать и оценивать свои собственные и чужие культурные и социальные установки.	Использование обсуждений, проектов и ролевых игр, которые помогают детям осознавать и критически относиться к стереотипам и предвзятостям.
5	Интеграция принципов в образовательный контент и методы	Внедрение принципов равенства и единства в образовательные материалы и методы обучения.	Разработка и использование учебных материалов, отражающих культурное многообразие, и применение интерактивных методов обучения, которые поддерживают эти принципы.

Для эффективной реализации принципов «мы разные, но мы равные» и «единство в многообразии» в учебно-воспитательном процессе дошкольного образования важно определить не только ключевые аспекты, но и подходы, которые помогут создать инклюзивную и поддерживающую образовательную среду (Таблица 2).

Таблица 2. Подходы к реализации принципов «мы разные, но мы равные» и «единство в многообразии» в учебно-воспитательном процессе дошкольного образования.

№	Подходы к реализации	Характеристики	Реализация
1	Инклюзивное содержание педагогические практики	Адаптация материалов	Включение в воспитательно-образовательный процесс книг, игр, песен и других материалов, представляющих разные культуры и традиции.
		Диверсификация методов обучения	Использование различных методов и подходов, которые

			учитывают потребности и интересы всех детей.
2	Активное вовлечение семьи и сообщества	Взаимодействие с родителями	Поощрение родителей делиться культурными традициями и участием в мероприятиях, которые способствуют пониманию многообразия.
		Сообщество	Организация мероприятий и проектов с участием представителей различных культурных и этнических групп, чтобы дети могли непосредственно взаимодействовать с культурным многообразием.
3	Развитие у детей социальных навыков и эмпатии	Игровые технологии	Использование ролевых игр и сценариев, где дети могут исследовать различные культурные контексты и ситуации.
		Групповые обсуждения	Проведение бесед о различных культурных и социальных аспектах, чтобы дети могли обсудить и понять различия и общие черты.
4	Профессиональное развитие педагогов	Обучение	Регулярное обучение педагогов методам инклюзивного образования и культурной компетентности.
		Ресурсы	Обеспечение педагогов ресурсами и инструментами для работы с культурным многообразием и внедрения принципов равенства и единства в образовательный процесс.
5	Оценка и обратная связь	Мониторинг	Регулярная оценка эффективности методов и подходов, направленных на реализацию принципов равенства и многообразия.
		Обратная связь	Сбор отзывов от детей, родителей и коллег для улучшения образовательного процесса и обеспечения его инклюзивности и эффективности.

Реализация принципов «мы разные, но мы равные» и «единство в многообразии» в дошкольном образовании требует комплексного подхода, включающего признание и уважение культурного многообразия, создание равных условий, развитие межличностных отношений и критического

мышления, а также интеграцию этих принципов в образовательный процесс. Применение предложенных аспектов и подходов позволит создать инклюзивную образовательную среду, способствующую гармоничному развитию детей и подготовке их к жизни в многообразном обществе.

2 РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ИСПОЛЬЗОВАНИЮ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ПО ВОСПИТАНИЮ У ДЕТЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ЭТНОКУЛЬТУРНОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ, ДОБРОЖЕЛАТЕЛЬНОГО ОТНОШЕНИЯ К ВЗРОСЛЫМ И ДЕТЯМ

В современном обществе, где культурное и этническое разнообразие является нормой, особенно важно с раннего возраста формировать у детей уважение к различным культурам и доброжелательное отношение к окружающим. Интерактивные методы обучения, такие как игровые технологии, ролевые игры и диалоговые формы, оказывают значительное влияние на развитие этих качеств у детей дошкольного возраста. Они способствуют активному вовлечению детей в процесс обучения и формируют у них устойчивые навыки общения и взаимодействия с другими, что формируют следующие методические рекомендации.

1. ИГРОВЫЕ ТЕХНОЛОГИИ

1.1. Игры с культурными элементами

Используйте игры, которые включают элементы различных культур, чтобы дети могли познакомиться с традициями, праздниками и обычаями разных народов.

Например, игра «Мировой праздник» может включать в себя изготовление и представление традиционных костюмов, приготовление национальных блюд в игровой форме и изучение праздников разных стран.

1.2. Игры на развитие эмпатии

Организируйте игры, где дети могут «войти в роль» представителей различных культур или социальных ситуаций.

Например, игра «Путешествие по странам» может помочь детям понять, как живут люди в разных странах и как можно быть добрым и уважительным к ним.

2. РОЛЕВЫЕ ИГРЫ

2.1. Симуляция различных культурных сценариев

Проводите ролевые игры, в которых дети смогут попробовать себя в роли персонажей из разных культур.

Например, разыгрывание сценок о том, как дети из разных стран общаются и решают конфликты, может способствовать пониманию культурных различий и уважению к ним.

2.2. Ситуации взаимодействия

Создавайте сценарии, где дети взаимодействуют с персонажами, которые представляют различные социальные группы. Это может быть

игра «Культурное кафе», где дети выступают в роли владельцев и посетителей кафе с различными национальными кухнями.

3. ДИАЛОГОВЫЕ ФОРМЫ ОБУЧЕНИЯ

3.1. Обсуждение и дебаты

Проводите с детьми беседы о культурных различиях и их ценности. Используйте истории и сказки, чтобы обсудить темы дружбы, уважения и принятия.

Например, обсуждение сказок о дружбе между героями из разных культур может помочь детям понять, как важно уважать и принимать других.

3.2. Совместное творчество

Проводите совместные обсуждения и проекты, связанные с культурным многообразием. Это могут быть коллективные задания по созданию плакатов, презентаций или книг о различных культурах.

4. ПРОЕКТЫ И ТВОРЧЕСКИЕ ЗАДАНИЯ

4.1. Культурные выставки

Организуйте выставки, на которых дети могут представить различные аспекты культурных традиций.

Например, проект «Мир в руках» может включать создание и демонстрацию поделок, картин и других объектов, отражающих особенности разных культур.

4.2. Творческие мастерские

Проводите мастер-классы, где дети могут учиться делать традиционные ремесла, такие как изготовление масок, вышивка или создание декоративных элементов из разных культур. Это поможет детям лучше понять и оценить культурные традиции.

5. АНАЛИЗ И РЕФЛЕКСИЯ

5.1. Обратная связь

Регулярно обсуждайте с детьми их впечатления от участия в интерактивных занятиях и игр. Проводите сессии рефлексии, где дети могут поделиться своими мыслями и чувствами по поводу культурных различий и взаимодействия с другими.

5.2. Оценка и корректировка

Оценивайте эффективность интерактивных методов и корректируйте их по мере необходимости. Учитывайте мнения детей и их родителей для улучшения методов и подходов в обучении.

Таким образом, использование интерактивных методов обучения в воспитании этнокультурной толерантности и доброжелательного отношения у детей дошкольного возраста является эффективным и необходимым подходом в современном образовательном процессе.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разработка методических рекомендаций по использованию интерактивных методов обучения по воспитанию у детей дошкольного возраста этнокультурной толерантности, доброжелательного отношения к взрослым и детям зависит от актуальности проблематики, интерактивности и индивидуального подхода.

В условиях современной глобализированной и культурно разнообразной среды воспитание у детей дошкольного возраста этнокультурной толерантности и доброжелательного отношения приобретает особое значение.

Интерактивные методы обучения представляют собой эффективный инструмент для формирования этих качеств, так как они способствуют активному вовлечению детей в воспитательно-образовательный процесс и созданию позитивного образовательного климата.

Интерактивные методы, такие как игровые технологии, ролевые игры и диалоговые формы, предоставляют детям уникальные возможности для знакомства с культурными различиями, формирования уважения и эмпатии к окружающим. Они позволяют не только изучать разнообразие, но и переживать его, активно взаимодействуя с окружающими и решая совместные задачи. Это помогает детям развивать социальные и коммуникативные навыки, которые являются важными для их успешной социализации в многообразном обществе.

Разработанные методические рекомендации по использованию интерактивных методов обучения для воспитания этнокультурной толерантности и доброжелательного отношения ориентированы на помощь педагогам в создании эффективных образовательных практик.

Эти рекомендации включают конкретные примеры и стратегии, которые могут быть адаптированы к индивидуальным особенностям группы детей и образовательной среды.

Применение предложенных методов и подходов в образовательной практике способствует не только развитию у детей уважения и понимания к различным культурам, но и формированию гармоничных межличностных отношений.

В конечном итоге, это оказывает положительное влияние на социализацию детей и подготовку их к жизни в многообразном обществе.

Таким образом, интеграция интерактивных методов в процесс воспитания дошкольников представляет собой важный шаг к созданию образовательной среды, способствующей развитию толерантности и доброжелательности.

Эффективное использование данных методов поможет педагогам достигнуть целей воспитания и подготовки детей к успешному взаимодействию в многообразном социуме, обеспечивая их гармоничное развитие и устойчивость к культурным и социальным вызовам.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Дорожная карта по исполнению п. 6.1) Решения Ассамблеи народа Казахстана от 27 апреля 2023 года «Министерствам просвещения, науки и высшего образования Республики Казахстан: обеспечить в учебно-воспитательном процессе реализацию принципов «мы разные, но мы равные», «единство в многообразии» в системе дошкольного, среднего и высшего образования». – 2023. – (chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcglclefindmkaj/https://irrd.kz/sites/irrd.kz/uploads/docs/2024/04/tema+2024+ru.pdf).

2. Концепция развития дошкольного, среднего, технического и профессионального образования Республики Казахстан на 2023-2029 годы: Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 марта 2023 года № 249. – 2023. – (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2300000249>).

3. Модель развития дошкольного воспитания и обучения: Постановление Правительства от 15 марта 2021 г. № 137. – 2021. – (<https://adilet.zan.kz/rus/docs/P2100000137>).

СОДЕРЖАНИЕ

1	Пояснительная записка	15
2	Введение	16
3	Реализация принципов «мы разные, но мы равные», «единство в многообразии» в воспитательно-образовательном процессе дошкольного образования	17
4	Рекомендации по использованию интерактивных методов обучения по воспитанию у детей дошкольного возраста этнокультурной толерантности, доброжелательного отношения к взрослым и детям	20
5	Заключение	22
6	Список использованных источников	23